

Rovaniemen oikeusaputoimisto
Kuusamon toimipaikka
Kaiterantie 20, 93600 Kuusamo

22.02.16

OIKEUSMINISTERIÖ

Lausuntopyyntönnö: OM 7/33/2015, OM025:00/2015

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI VALTION OIKEUSAPU- JA EDUNVALVONTAPIIREISTÄ

Lausunnon antaja: Rovaniemen oikeusaputoimisto

Yleistä

Kuten luonnoksessa mainitaan, hallintotehtävien siirto johtavilta oikeusavustajilta, johtavilta yleisiltä edunvalvojilta ja osasto/hallintosihteereiltä piirien johtajille ja hallintosihteereille vapauttaisi voimavaroja hallinnollisista tehtävistä asianajo- ja edunvalvontatyöhön.

Oikeusaputoimistojen ja edunvalvontatoimistojen muodostaminen rinnakkaisiksi toimintoiksi voidaan pitää onnistuneena ehdotuksena. Perusteluissa mainitaan, että toimipaikkoja ei uudistuksen yhteydessä lakkautettaisi. Tämä on erittäin tärkeää, jotta oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden saatavuus säilyisi nykyisellään.

Pitkän aikavälin tavoitteena on tuotu esiin yhden oikeusapuviraston perustaminen (HE luonnos s. 8). Yhden oikeusapuviraston perustaminen olisi ehdottomasti kannatettava kehityssuunta. Oikeusapuviraston turvin saataisiin tehokkaammin ohjattua oikeusapu/edunvalvontatoimintaa ja yhtenäistämään käytäntöjä (mm. oikeusapupäätökset). Toisaalta tämä pitkän aikavälin tavoite asettaa jossain määrin kyseenalaiseksi tämän nyt käsillä olevan ”väliuudistuksen”.

Luonnoksen kohdassa 2.2 Kehitys muissa Pohjoismaissa ei ole lainkaan vertailua edunvalvonnan osalta.

Laissa tulisi mainita virka-avun antamisesta myös edunvalvonnan osalta.

Osoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
Kaiterantie 20 93600 Kuusamo	029 56 61480	029 56 61482	rovaniemi.oikapu@oikeus.fi

Pykäläkohtaiset kannanotot

2 § *Oikeusapu- ja edunvalvontapiirin johtaja*

Tärkeää on, että oikeus- ja edunvalvontapiireihin palkataan tarpeellinen määrä avustavaa henkilökuntaa, jotta oikeusaputoimistoista piiriin siirtyvät tehtävät tulevat hoidetuiksi niin, että mahdollisimman paljon oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen hallinnollisista tehtävistä voidaan hoitaa tehokkaasti piireissä ja jotta ei kävisi niin, että osa hallinnollista tehtävistä ”valuisi” takaisin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoihin.

4 § *Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden tuottamisesta*

Pykälässä ehdotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapiirille mahdollisuutta sopia edunvalvontapalveluiden ostamisen ohella myös oikeusapupalveluiden ostamisesta ostopalvelusopimuksen perusteella.

Sinänsä on todettava, että voimassa olevaan oikeusapulainsäädäntöön sisältyy mahdollisuus oikeusapupalveluiden yksityiseen tuottamiseen. Mm. tuomioistuinasiaissa oikeusavun hakijalla on mahdollisuus valita joko oikeusaputoimiston julkinen oikeusavustaja tai yksityinen avustaja. Oikeusavun monopoli koskee käytännössä vain ns. ulkoprosessuaalisia asioita ja näissäkin asioissa voidaan tietyissä tilanteissa (laki valtion oikeusaputoimistoista 10 § tilanteet) määrätä oikeusavun hakijalle yksityinen avustaja.

Ehdotettu lakimuutos ei äkkiseltään näyttäisi niin radikaalilta muutokselta edellä kuvattu tausta huomioon ottaen. Toisaalta on kysyttävä, kuinka laajaksi pykälän soveltamisala on tarkoitettu. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan: ”Oikeusapupalveluiden tuottaminen ostopalvelusopimuksella tulisi kyseeseen kansainvälistä suojelua hakevien oikeusapupalvelujen tuottamiseksi.” Ehdotetun lakipykälän sanamuotoon ei sisälly tällaista rajausta, vaan rajausta on tuotu esiin ainoastaan hallituksen esityksen perusteluissa. Mikäli tarkoituksena on rajata mahdollisuus oikeusapupalveluiden ostopalvelusopimuksiin vain kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa, tulisi tämän lausunnon antajan näkemyksen mukaan näkyä lain sanamuodosta. Lakiehdotus nykymuodossaan mahdollistaa sen tulkinnan, että oikeusapupalveluiden hankkiminen ostopalvelusopimuksella on mahdollista laajemmin myös muissa asioissa, kuin vain kansainvälistä suojelua hakevien oikeusapupalveluiden turvaamiseksi. Lainsäätäjän tarkoitus jää nykyisellä ehdotuksella epäselväksi ja avoimeksi. Hallituksen esitykseen kirjattua rajausta kansainvälistä suojelua hakevien oikeusapupalveluista voidaan helposti tulkita vain esimerkinomaiseksi.

10 § *Julkisen oikeusavustajan esteellisyys*

Pykäläehdotuksen 2 momentissa tuodaan esiin, että oikeusapu- ja edunvalvontapiirin eri oikeusaputoimistoissa työskentelevät julkiset oikeusavustajat voivat avustaa vastapuolia, jolleivät he yksittäisessä asiassa ole esteellisiä.

On erittäin tärkeää, että lakiehdotuksessa tuodaan nimenomaisesti esiin, ettei oikeusapu- ja edunvalvontapiirin uusi hallintorakenne sinänsä aiheuta esteellisyyttä oikeusapu- ja edunvalvontapiirin toimistojen välillä. Tätä esteellisyydskysymystä ei tule jättää yksittäisen virkamiehen ratkaistavaksi, vaan on selkeä tarve säätää asiasta lailla, kuten ehdotuksessa tehdään.

16 § *Yleisen edunvalvojan määrääminen tehtävään*

Erityisen hyvää on se, ettei käräjäoikeuden tai maistraatin määräystä anneta tietyille edunvalvojalle henkilökohtaisesti, vaan piirin yleiselle edunvalvojalle. Tämä helpottaa töiden tasaaamista tarvittaessa. Myöskään edunvalvonnan tarvetta ei ole jatkossa tarpeen selvittää mikäli

päämies muuttaa piirin sisällä toisen edunvalvontatoimiston alueelle. Nykyinen käytäntö eli edunvalvonnan tarpeen uudelleen selvittäminen päämiehen muuttaessa toisen toimiston alueelle, on koettu turhana byrokratiana.

Kuusamossa, 22.2.2016

Reeta Anttila
Rovaniemen oikeusaputoimiston johtava julkinen oikeusavustaja
Kuusamo